

Most Magyarul!

Hongarije Magazine

Toerisme Special

#2023
#VESZPRÉM

Veszprém-Balaton

Európa Kulturális Fővárosa

Óváros tér

Veszprém, de hoofdstad van de gelijknamige provincie, ligt 11 km ten noorden van het Balatonmeer in het heuvelgebied Balaton Hoogland en nabij het Bakony-gebergte. Veszprém is een van de oudste steden van Hongarije en telt behalve 58.000 inwoners zo'n 200 beschermde gebouwen. Dit jaar is de stad samen met de naastgelegen Balatonregio Culturele Hoofdstad van Europa. De festiviteiten zijn inmiddels in volle gang, in totaal zijn er in ruim 100 deelnemende plaatsen meer dan 3000 evenementen. David Nijenhuis nam voor Most Magyarul! een kijkje in Veszprém.

Veszprém-Balaton EKF 2023

Op mijn Interrailreis van 4,5 week waarbij ik ondermeer Sicilië, Tirana en zelfs Narvik op het programma had gezet, kreeg ik het idee om ook een tussenstop in Hongarije te maken. Vanuit Braşov (HU: Brassó) rijden er dagelijks twee nachttreinen naar Boedapest, dus wat belette mij een meerdaag-

se stop in Hongarije in te plannen? Al ben ik geen Hongaar en spreek ik de taal nauwelijks, ik schrijf nu al 16 jaar voor Most Magyarul! en een reis naar Budapest voelt als een soort thuiskomen. Ook probeer ik al vanaf 2012 (voor zover de situatie het toelaat!) elk jaar een culturele hoofdstad te bezoeken. Het lukte me om Timişoara (Temesvár) in Transsylvanië op de agenda te zetten en na enig gepuzzel en overleg met de redactie kon ik dit jaar ook Veszprém aandoen, de stad die zich met vlag en wimpel Culturele Hoofdstad van Europa 2023 mag noemen!

Bij de uitverkiezing tot cultuurhoofdstad moest Veszprém het opnemen tegen o.a. Debrecen en Győr, beduidend grotere steden met meer geld, mankracht en 'wedstrijd-ervaring'. Hoe is het de stad gelukt? Ten eerste was er een puik draaiboek waarin ook de verder te ontwikkelen aspecten na afloop van het culturele jaar benadrukt werden en ten tweede betrof men de hele regio bij het project. Dankzij dit programma ging de titel naar Veszprém.

De organisatie van Veszprém-Balaton Culturele Hoofdstad 2023 heeft sinds de toewijzing niet stil gezeten en is nog steeds druk bezig het culturele jaar met al zijn evenementen, festivals en buitenlandse gastvoorstellingen draaiende te houden. Toch maakte men even tijd om mij te ontvangen en een mooi kennismakingsprogramma met de stad samen te stellen.

Op 14 maart werd ik voor het station van Veszprém door Júlia Bucz en Zsolt Neu ontvangen voor een rondleiding door de stad. De organisatie heeft een eigen auto in gebruik, die tevens dienst doet als rijdende promotie voor Veszprém 2023. Eerst reden we langs de woonwijk Újtelep (Nieuwoord), die op 181 meter boven zee-niveau ligt. Dit stadsdeel waar bijna een kwart van de stadsbevolking woonachtig is, ligt wat verder van het centrum en was tot dusver nooit echt bij het stadscentrum betrokken. Dat zag men graag anders en 2023 vormde een kans bij uitstek om de wijk bij

Ontdek je plekje

alle culturele programma's van de stad te betrekken. Hiervan wordt op allerlei fronten gebruik gemaakt.

Het onmiskenbare, nieuwe herkenningspunt van Veszprém 2023 bevindt zich aan de voet van de **Veszprémi Evangélikus templom** waar een groot logo Veszprém aanprijst als Culturele Hoofdstad. Na zonsopgang geeft het logo zelfs licht!

Westelijk daarvan begint de bekendste winkelstraat, de **Kossuth Lajos utca**, waar je allereerst langs het fraaie gebouw **Takarék Udvar** loopt. De voetgangersstraat komt uit op het **Szent Imre tér**, waar in het midden een informatiepunt is gevestigd. Hier kunnen geïnteresseerden informatie over het culturele leven in Veszprém krijgen en speciale (promotie)artikelen van Veszprém 2023 aanschaffen.

Noordelijk van het plein staan een groot warenhuis (**Vár Áruház**) en andere naoorlogse gebouwen. Aan de zuidzijde van het plein staat aan de rondweg (dat is de **Mindszenty József u.**) het eveneens naoorlogse **Hotel Veszprém**. Op de zijmuren van

het gebouw springen de pas geschilderde muurschilderingen met uilen in het oog (een van de projecten, waarin studenten kunst werd gevraagd diverse punten in de stad op te vrolijkten). De uilen staan ook hier voor wetenschap en wijsheid. De blauwe en gele kleur moeten doen denken aan het uilse nachtleven in het bos, maar er zijn ook andere associaties mogelijk.

Loop je verder in westelijke richting en sla je bij de rotonde rechtsaf de **Bruszniai Árpád u.** in, dan kom je weer terug bij het herkenningspunt. Ten zuiden daarvan bevindt zich op de plek van de voormalige bioscoop de **Hang Villa**, het cultureel centrum, waar zeker dit jaar tal van evenementen plaatsvinden. Voor de ingang staat een

bijzonder beeld in de vorm van een boot, die verwijst naar het nabijgelegen Balatonmeer. Even verderop slaan we linksaf en lopen het **Megye-ház tér** op, waar zich na ongeveer 75 meter aan de linkerzijde het Provinciehuis (niet op het kaartje aangegeven) bevindt. Schuin hiertegenover staat het monument, opgericht in 1991, van **Árpád Bruszniai**, die in 1958 geëxecuteerde tegenstander van het communisme.

De parken

Verder lopend na het Bruszniai-gebedenken komen wij bij de **Kálvária-domb**. Normaliter kun je via de wandelpromenade **Erzsébet sétány** te voet de zuidelijker gelegen parken te bezoeken, maar deze was tijdens mijn verblijf afgesloten in verband met werkzaamheden aan een verbeterde onderlinge verbinding. Ook was het naastgelegen **Laczkó Dezső Múzeum** gesloten.

Óváros tér

Veszprém heeft van alles te bieden, maar een bezoek aan dit stadje is niet compleet, als je niet naar de **Vár** (Burcht) bent geweest! Vanwege de ligging tegen het **Bakony**-gebergte is de oude stad tamelijk heuvelachtig. Voor een bezoek aan de Burcht

Rákóczi Ferenc u.
Start rondleiding door Júlia Bucz en collega's

Tekst: David Nijenhuis

Foto's: David Nijenhuis & VEB2023 ECoC

Kaartje: Veszprémi Turisztikai Nonprofit Kft.

Uitzicht vanaf de burchtwijk

moet je daarom wel wat metertjes omhoog. Om hier te komen keer je vanuit het park terug naar de **Brusznai Árpád utca**. Deze steek je over en dan loop je langs het **Kapuváry Ház** uit 1793, waar een tijd lang het oude gemeentehuis was gehuisvest (niet op het kaartje). Vervolgens rechtdoor de **Szabadság tér** op. Dit Vrijheidsplein begint als straat, maar gaat over in een plein. Voor het echte plein sla je linksaf (in westelijke richting) en verderop bij de splitsing schuin rechtsaf de **Horgos utca** in en dan kom je uit bij de St.-Annabron (**Szent Anna-kút**) en de St.-Annakapel (**Szent Anna-kápolna**) (beide niet op het kaartje). Daar ga je rechtsaf over het **Ránolder János tér**, dat daar feitelijk ook alleen een straatje is en nogal steil omhoog gaat, totdat je bij de trappen bent. Bovenaan deze trappen ligt het **Óváros tér**

Rákóczi Ferenc u. & Szabadság tér

(Oude-stadsplein) en het in barokstijl opgetrokken **Városház** (stadhuis) tegenover het standbeeld van de aartsengel **Szent Mihály** (Sint-Michael, zie foto blz. 18). Een andere route naar het stadhuis voert via het pleingedeelte van de **Szabadság tér** en de **Rákóczi Ferenc utca**. Na het bereiken van het plein kom je langs café **KUNSZT** (waarover straks meer) en zie je rechts daarvan het vrij nieuwe **Millenniumi emlékmű** (monument) uit 2000, ontworpen door **Mária Lugossy**, van wie elders in de stad nog twee kunstwerken zijn te zien. Tegenover dit monument staat het 18e-eeuwse in Zopf-stijl opgetrokken **Pósház**.

Vár

Even voorbij het stadhuis, vlak voordat je de Burchtwijk ingaat, staat de brandtoren, nog daterend uit de tijd van de Turkse bezetting (een soortgelijke brandtoren staat in Sopron). De **Vár utca** (Burchtstraat) loopt verder in noordoostelijke richting en gaat onder de **Hősök kapuja** door. Deze Heldenpoort werd in 1936 gebouwd ter nagedachtenis aan de gevallen soldaten in WO I, rechts van de poort zit een deur met daarachter het **Vármúzeum** (Burchtmuseum). Vlak na de onderdoorgang van de poort, stuitte ik op bewaking die zeer mondjesmaat mensen toeliet. Gelukkig had ik een paar minuten daarvoor kennisgemaakt met de rondleidster van een museum, die in bezit was van een passagepas, waardoor wij

onbelemmerd onze weg konden vervolgen. De hele Burchtwijk werd op dat moment grondig opgeknapt, vandaar deze tijdelijke 'poortwachter'. Tweehonderd meter verderop in noordelijke richting bevindt zich op nr. 29, een imposant barok gebouw uit 1751, het **Dubniczay palota** (Dubniczay-paleis).

Dubniczay palota

Hierin bevindt zich het **Tegularium** (Bakstenenmuseum) waar verschillende tegels en bakstenen uit de collectie van het Hongaarse Bouwnijverheidsmuseum staan uitgesteld. Daaronder bevindt zich ook de stencollectie van de Eszterházy-familie. Ook stenen uit verschillende andere landen, (waaronder zelfs Israël en VS (Texas)) worden tentoongesteld, alle voorzien van uitleg (ook in het Engels en in braille (HU+EN)!). Markant is een replica van een oude steenfabriek met daarop nog een rode ster: een

Tegularium - Baksteen- en dakpanmuseum

Pósa-ház, Szabadság tér

unicum in Hongarije, want het openbaar tonen van communistische tekens is bij wet verboden! De laatste baksteenmaker die Hongarije heeft gekend, József Fi, voorzag zijn stenen van het 'fi'-stempel. Na zijn overlijden in 1998 was het beroep baksteenmaker in één klap uitgestorven. Vanwege renovatie was het museum alleen op vrijdag, zaterdag en zondag open (maar dat kan elk moment veranderen, dus vooraf de bezoektijden raadplegen). Bovendien zijn er bijna wekelijks wel momenten dat het museum gesloten is ten behoeve van geschiedkundigen en andere wetenschappers die zich bezighouden met stenenonderzoek. De stenen en tegels blijken vrij veel historische waarde te bevatten.

Naast stenen herbergt het museum ook de **Károly László Gyűjtemény** collectie: een greep uit de drie kunstperioden uit de 20e eeuw: de Avantgarde-tijd, 1910-1920, het Interbellum en de innovaties van de tweede helft van de 20e eeuw. Tijdens mijn bezoek waren er ook tijdelijke tentoonstellingen, zoals geblazen en gesponnen glaswerken van o.a. William Bell (VS), de Deense Alexander Kirkeby en Gergely Pattantyús (HU) en een expositie **Balaton-Retro**, een (nostalgische) weergave van vakantievierden aan het Balatonmeer tussen 1930 en 1988. Het museum heeft ook een binnenplaats, waar je uitkijkt op de Joodse begraafplaats (**Jeruzsálem-hegyi temető**).

Na het museum liep ik verder in noordwestelijke richting en bereikte de onmiskenbare parels van Veszprém, zoals de Burcht (**Vár**), de **Szent Mihály-basiliek**, de **Boldog Gizella-kápolna** (kapel van de gelukzalige Gizella, zie ook blz. 42, Mese), de 15e-eeuwse waterput (**Várkút**) en het

bekende duo-beeld van **Szent Istvan en Gizella de Gelukzalige**, koning en koningin van Hongarije in de 11e eeuw n Chr. Beiden worden beschouwd als de grondleggers van Hongarije. Het eerste waterrad in het riviertje de **Séd** was een schenking van Gizella aan

Dubbelbeeld István en Gizella

de **Abdij van Bakonybél**. Szent Istvan werd in de 11e eeuw al heilig verklaard, Gizella (dochter van de hertog van Beieren) moest tot 1975 wachten voordat zij postuum heilig werd verklaard. Hun zoon, prins Imre, om-

Sörház lépcső

gekomen nadat hij tijdens het jagen door een everzwijn was aangevallen, is ook heilig verklaard.

In de basiliek is een aantal stoffelijke resten van beiden bewaard gebleven, het beroemdst zijn de beenderen van Gizella. Omdat de Hongaarse koninginnen altijd in Veszprém werden gekroond, wordt Veszprém ook wel de **Királynék városa** (Koninginnenstad) genoemd.

Tijdens mijn bezoek was de Burchtwijk wegens grootscheepse renovatiewerkzaamheden niet toegankelijk, maar inmiddels zijn deze renovaties inmiddels achter de rug en kan men genieten van de hele burchtwijk met al zijn historische parels van gebouwen.

Trappen - lépcsők

Bij het **Óváros tér** noemde ik de trap al even: op een aantal plaatsen in het centrum bevinden zich trappen waarmee je flinke stukken kunt afsnijden. Zo is er de **Ostrom lépcső** (Bestormingstrap) en de **Franciscs**

lépcső. De bekendste is de **Sörház lépcső**, de 200 jaar oude trap die de hoger gelegen **Rákóczi Ferenc utca** met de lager gelegen **Buhim utca** verbindt, zonder dat je daarvoor langs een steile weg hoeft om te lopen.

Jó étvágyat!

Natuurlijk gaat de inwendige mens ook volop genieten van het culturele leven! Niet alleen Hongaarse gerechten, maar ook sushi's kunnen volop genuttigd worden. Dat geldt ook voor wie liever een pizza heeft. Die is voor schappelijke prijzen bij **Dellarosso** verkrijgbaar. Voor liefhebbers van à la Carte biedt het restaurant van **Hotel Oliva** een uitgebreide menukaart met van alles erop en eraan. In het restaurant zijn prenten van o.a. de Oostenrijkse kunstenaar Hundert-

Park in het dal van de Séd

wasser te zien en foto's van verschillende artiesten die hier hebben opgetreden. Voor wijnliefhebbers leuk om te weten: op 21-24 september vindt het Balaton Wijn & Gourmet-festijn plaats (www.bwg.hu)

Voor een Hongaarse maaltijd verwijs ik u naar de **Óváros Vendéglő** gelegen in de binnenstad nabij de Heldenpoort.

Egészségedre!

Twee befaamde culturele ontmoetingsplaatsen c.q. drankgelegenheden zijn **Papírkutya** aan de Szabadzag tér, waar meerdere dagen per week optredens zijn. Overdag is bakkerij annex koffiehuis **KUNSZT!** op het **Óváros tér** een perfecte plek om op een culturele manier te onthaasten.

Jó éjszakát!

Na een drukbezochte dag is het tijd voor een goede nachtrust. Veszprém kent talloze overnachtingsmogelijkheden en voor elk wat wils. In en om het centrum bevindt zich een aantal hotels, pensions en B&B's. Graag noemen wij **Hotel Oliva** (gestart in 1999) in de Buhim utca, perfect aan de rand van het centrum gelegen. De eigenaar van dit hotel, **Zoltán Mészáros**, heeft een belangrijke rol gespeeld bij het binnenhalen van de titel Culturele Hoofdstad. Hij is nog altijd bij het feestjaar betrokken in de hoedanigheid van 'hoofdadviseur'. Dit hotel valt in de wat hogere prijsklasse, maar je krijgt met vier sterren zeker waar voor je geld. Speciaal is

hier de saunamogelijkheid waarvoor volop handdoeken klaarliggen. De receptionisten staan je keurig in het Engels te woord. Alternatieven zijn **Hotel Veszprém** dat een prachtig uitzicht op de Bakony-heuvels biedt en **Hotel Gizella** nabij de Burcht. Wie liever buiten het centrum wil logeren en absoluut niet van prijzen tegen de €200,- per nacht wakker ligt, kan prima toeven in **Hotel Villa Medici**. Gezien de te verwachten drukte, vooral tijdens evenementen, kan het aantal overnachtingsplekken in Veszprém niet toereikend zijn, dus tijdig boeken is aan te bevelen, met name in de zomermaanden of als je voorkeur hebt voor een van de accommodaties.

Het hele culturele hoofdstadjaar door zijn er ongelooflijk veel evenementen in en rond Veszprém en in de vele plaatsen in het Balatongebied. De regio was sowieso al rijk aan festivals, denk alleen maar aan het bekende **Művészetek Völgye** (Vallei der kunsten), dat elk jaar groter en groter is geworden, en **Balaton Sound** aan de zuidzijde van het meer. Maar ook alle andere plaatsen hebben hun eigen evenementen en 'preuvenementen'. U vindt alle informatie op veszprembalaton2023.hu/. Op <https://www.veszpreminfo.hu/> zijn tal van leuke en nuttige plattegronden en

e-brochures te downloaden, waaronder een stripverhaal rond **koningin Gizella!**

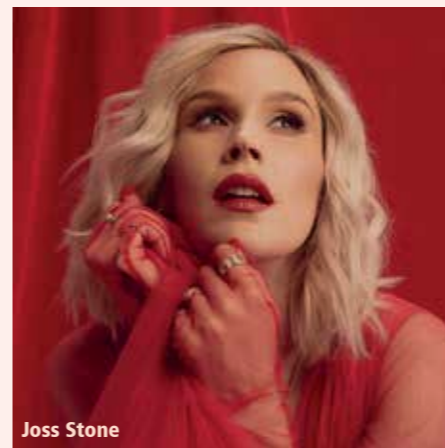
Dankzij sponsors en subsidies zijn er ook tal van goedkope en zelfs gratis concerten en evenementen, al is een zakcentje voor een heerlijk Hongaars wijntje of een versnapering natuurlijk wel handig. Hieronder vindt u in het kort het programma van de openluchtfestivals in **Veszprém** die al ruim 10 jaar elk jaar in juli plaatsvinden, **VeszprémFest**, met internationale en nationale sterren, en het gratis toegankelijke **Rozé, rizling és Jazz napok**. Dit laatste eve-

nement beoogt een koppeling te maken tussen Hongaarse (beginnende) artiesten en tal van wijnmakers uit de regio Balaton. Heerlijk loungen dus daar op dat **Óváros tér** in de gezellige burchtwijk van Veszprém!

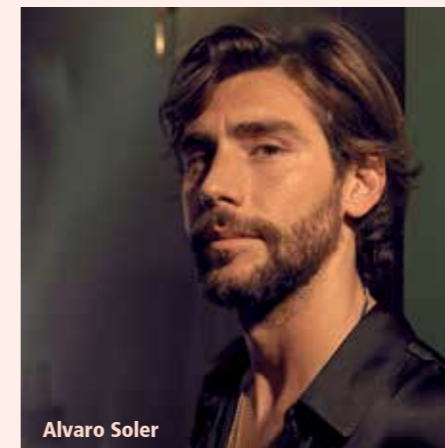
Rozé, rizling és Jazz napok, július 7-16

Serie bijzonder interessante **GRATIS** toegankelijke concerten door Hongaarse artiesten op het gebied van jazz, blues, funk, fusion, impro. Een greep uit de namen: Gyöngyhá-lász Latin Zenekar, Sofi & the Funktazi, Lidi és a Fiúk, Szőke Nikoletta, Good Evening Mr. Blues, Szakáll Norbert Quartet, Gáspár Károly Trió feat. Gereben Zita en Sunny Moon Project - akoestisch duo. Locatie: **Óvárostér**. <https://veszpremfest.hu/programok/roze-rizling-es-jazz-napok>

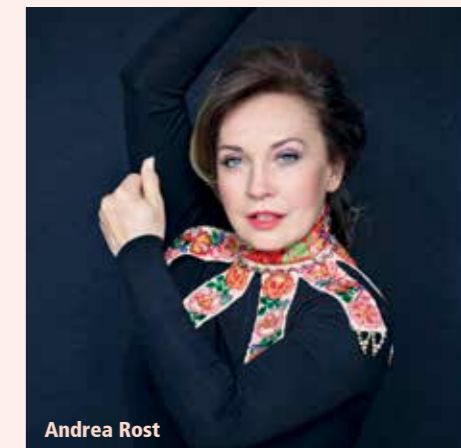
VeszprémFest & Rozé, rizling és Jazz napok

Joss Stone

Alvaro Soler

Andrea Rost

Balaton

Zoals gezegd valt onder de titel **Veszprém Culturele Hoofdstad van Europa** dit jaar ook de regio **Balaton** en de naast gelegen heuvelgebieden **Bakony** en het **Hoogland van Balaton**, die zich bij uitstek lenen voor een strandvakantie en fijne wandeltochten en fietstoerisme. Zie ook ons volgende artikel en de online **Toerisme Special** samengesteld door Uitgeverij Hongarije Magazine op basis van tal van eerder verschenen artikelen uit **Most Magyarul!** over de regio Balaton. ■

Dank aan het organisatiebureau **Veszprém-Balaton 2023** voor de hulp bij dit artikel.

Veszprémfeszt, július 12-16

Met o.a. **Joss Stone**, **Mariza**, **Alvaro Soler**, **Norah Jones** (al uitverkocht) en **Anna Netrebko & Yusif Eyvazov**, en als special een serie concerten door de bekende Hongaarse operazangeres **Rost Andrea** met wisselende gasten en mede-artiesten. Meer info op: <https://veszpremfest.hu/>. ■

Az 1960-as, 70-es és 80-as években sokaknak volt lehetősége a Balatonon nyaralni. A magyar családok többsége kedvezményesen tölthetett el egy-két hetet a vállalati üdülőkben, szakszervezeti szállókban, sok iskola pedig sáttortábort, akkori néven úttörőtábort állított fel. Az ország minden tájáról eljutottak ide a fiatalok, ma azonban már szinte alig léteznek ilyen tömeges felnőtt- és gyermeküdülési lehetőségek.

Kisgyermekként én is voltam vállalati üdülőben a szüleimmel. A déli part homokos strandján gondtalanul játszottunk, úszkáltunk a sekély vízben. Figyeltük a horgászokat és láttuk a sokféle kifogott halat, a parti nádasban felfedeztük a víziállatokat, a finom mézeskalácsot és a gombócos fagyit a csilingelő biciklisárutól vettük meg.

Iskolásként elvittek úttörőtáborba is. A tábori élet nomád volt, katonai sátorban aludtunk és a szabadban étkeztünk. Sportoltunk, úsztunk, élveztük a sétahajózást, a kalandtúrát az erdőben és a zenélést az esti tábor-tűznél.

Balatonföldvár, 1959

Mosolygó balatoni emlékek

Retro nyári Balaton

Azokban az időkben élénk belföldi turizmus folyt a tó északi és déli partján, ezt később csak fokozta a külföldi turisták tömeges megjelenése. Népszerűek voltak a kempingek, amelyek zsúfolásig megteltek sátrakkal és lakókocsikkal, német, cseh és lengyel vendégekkel.

A kelet-német, **NDK**-s családok a szocialista diktatúrában elzártágban éltek, kapitalista országokba nem utazhattak. Óriási lehetőség volt számukra, hogy itt a Balatonnál együtt nyaralhattak a Nyugat-Németországból érkező, elszakított rokonaikkal. Kényelmes szállást az **NSZK**-s vendégek magánházaiknál találtak, az üdülőhelyek utcáin kapukon, házfalakon mindenütt hirdették: **Zimmer frei.**

Írta: Szolgay Márta
Vert.: Edwin van Schie

Foto's: Szolgay Márta, Rusznák Gábor, Fortepan
Posterfoto's: David Nijenhuis/Retro Balaton-expositie

Strandolás és szórakozás

A strandokon nyüzsgő és zajos élet volt. A nyaralók lelkesen fogyasztották a lángost, a főtt kukoricát, a gombócos fagyit és a jégkrémet. A vízben felfújható **Pálma** gumimatracok és vízibiciklik kerülgettek egymást, a parton a táskarádiók bömböltek. A tavon kevés

volt a vitorláskikötő, ezért a hajók gyakran kötöttek ki a stégeken, a fürdőzők mellett. A viharjelző rakéták fellövése után a mély vízben úszókat a mentőcsónakos terelte ki a partra és a rendőrségi motoroshajó is végigszárguldott a vizen.

A kompjáratok a **Tihanyi révnél** egész nap közlekedtek tele autóval és utassal. A lassú sétahajók minden irányba vitték az utasokat, a nagy kikötőkből kifutó diszkóhajók voltak a fiatalok kedvencei. Esténként az éttermekben, csárdákban, diszkókban élőzenére lehetett táncolni, a kertmozikban külföldi filmek szórakoztatták a nézőket.

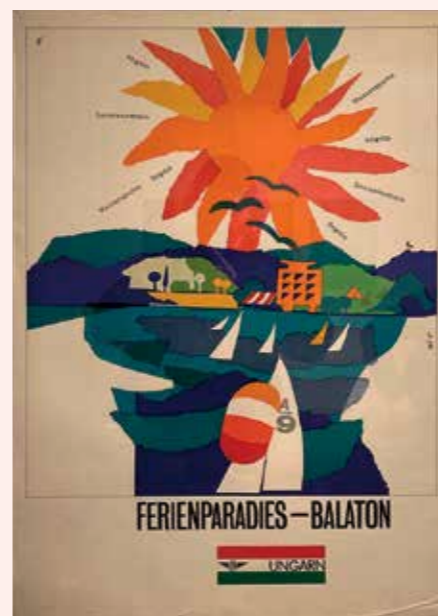
Élmények felidézése

Már ötven éve rendszeresen visszatérek a nyaralómba **Balatonszepezdre**. A **Tihanyi-félsziget** közelében, dombok alján, erdők szélén, nádasokkal szegélyezett parton sorakoznak az üdülőfalvak. A vonatról és az autóútról már messziről látszik a tiszta vízű tó, a kanyargós úton feltűnnek a régi templomtoronyok és a kilátók.

Balatonszepezd régen halászfalu volt, ma csendes üdülőfalva és a fehér borok termővidéke. Kis öbölben terül el a strand, a domb tetejéig érnek a házak. A kiskastély tornyából gyönyörű a kilátás. A déli és esti harangszó messzire száll, régebben még harangzóember húzta a kötelet a templomban.

Vidám emlékem a szeptemberi szőlőszüret. Fiatalok és öregek együtt dolgoztunk a szőlőkertekben. A dombról lovaskocsik hozták

A 10. oldalon folytatjuk

In de jaren zestig, zeventig en tachtig waren veel mensen in de gelegenheid op vakantie te gaan naar het Balatonmeer. Gezinnen konden vaak met een flinke korting gebruik maken van bedrijfsvakantieoordden of vakbondshotels en scholen organiseerden allerlei tentenkampen, die veelal pionierskampen werden genoemd. Kinderen uit alle streken van het land konden op deze manier in die tijd op vakantie naar het Balatonmeer. Tegenwoordig bestaan zulke collectieve vakantiemogelijkheden nog maar nauwelijks.

Balatonmeer

Terugdenken met een glimlach

bij de venters die langsgreden op hun transportfiets of ijskarretje kochten we heerlijke **mézeskalács** (peperkoek of Lebkuchen) of een schepijsje. Toen ik op school zat ging ik ook mee op kamp. We leefden daar als echte nomaden, sliepen in legertenten en aten in de open lucht. We deden aan sport, gingen zwemmen en genoten van een rondvaart, een spannende wandeltocht door het bos en 's avonds van de zang en muziek bij het kampvuur.

Retro-zomer aan het Balaton

In die tijd was het in de zomervakantie aan beide oevers van het Balatonmeer gezellig druk met alle Hongaarse vakantiegegers. Later kwamen daar nog horden buitenlandse toeristen bij. Campings waren erg populair en stonden mudvol met tenten

en caravans van Duitsers, Tsjechen en Polen. Oost-Duitse gezinnen (de inwoners van de toenmalige DDR) konden in het geheel niet naar (de kapitalistische landen in) het Westen reizen en konden in Hongarije aan het Balatonmeer samen zijn met hun familieleden uit West-Duitsland, de Bondsrepubliek. Westerse toeristen verbleven vaak in kamers of appartementen van privéverhuurders en in zulke straten zag je overal bordjes **Zimmer frei.**

Strandvermaak

Langs het water was het gezellig druk en overal hoorde je gekwetter. De zomergasten waren druk bezig met het eten van **lángos**, maïskolven, schepijsjes en likijsjes. In het water dreven luchtbedden van het merk **Pálma** en waterfietsen voeren kriskras langs elkaar heen. Op het strand blerden de transistorradio's. Er waren maar weinig echte havens voor zeilboten, dus deze legden

Doorlezen op blz. 11

le a mustot, amit a nagy pincékben a hordókba öntötte. Utána kóstoltuk, izelgettük az édes italt. Biciklis útjaim során a híres Kékkút forrásánál álltam meg és ittam a hideg vizéből. A földutakat szegélyező szilfafak és feketeszeder-bokrok gyümölcsjeivel tértem haza.

Atáj geológiai látványosságai a vulkáni hegykúpok, bazaltszikkák barlangok. Évtizedekkel ezelőtt is felkerestük ezeket a helyeket, de néhány hegyet körben lezárta, mert ott bányák működtek. Bányászták, robbantották a bazaltot, amit aztán út- és vasútépítésnél használtak fel. A közeli **Hegyestű** északi oldalát teljesen lefejtették, az ötven méteres bányafal megmutatja a kialudt vulkán belsejét.

Basaltformatie Hegyestű

Emlékszem azoknak a hatalmas robbanásoknak a zajára, amik a bányából jöttek és a víz partjaig dübörögtek. A bányászat megváltoztatta a tájat, mély sebeket ejtett a hegyeken. Ötven éve bezárták az utolsó bányát is, Hegyestű ma geológiai bemutatóhelyként és kilátóként működik. A híres Badacsony lepusztított oldalát növényekkel ültették be és túraútvonalakat alakítottak ki a hegy körül.

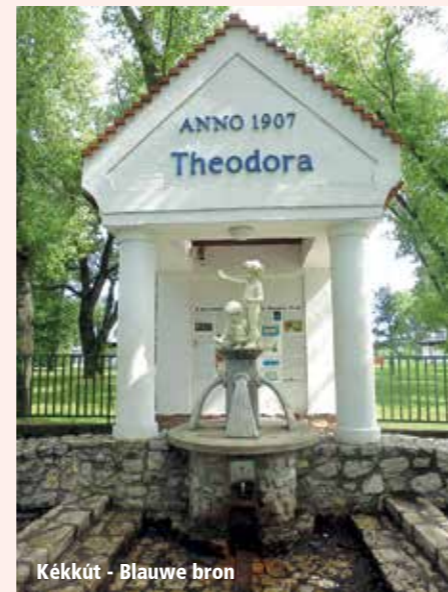
Negyven éve aztán egészen másféle zajok, robajok érkeztek a levegőből. A közeli katonai repülőtérrel harci repülőgépek szálltak a tó fölé, gyakorlatoztak és a hangrobbanások megremegtették a levegőt.

Sétáink során felfedeztük a történelmi korok emlékeit, melyeket később a régészeti feltárások is bizonyítottak. A Római Birodalom nyomait láttuk, római sírköveket építettek be a középkori templomok falába, kapujába, valamint a várakba, kastélyokba is. Római gazdaságok, villák romjai között sétálhattunk **Balácapusztán**.

A magyar királyság kezdetén a falvakban kötemplomok épültek. Ezek nem maradtak fent eredeti formájukban, elpusztultak a mongol-tatár támadás idején. A tatárjárás után jelentős építkezés indult meg. IV. Béla király parancsára sorra épültek a kővárak a dombok tetején azzal a céllal, hogy a lakosság ide meneküljön az ellenség elől.

A háborúk korszaka jött el. A török szultán serege betört az országba és szörnyű pusztítást végzett a Balaton vidékén is. A végvárak nagyrészt elfoglalták. **Tihany** és **Nagyvázsony** várát sokáig védték a magyarok a törökkel szemben. Százötven év után végleg megszűntek a törökök elleni csaták, de a béke nem jött el. A **Habsburg Birodalom** terjeszkedett és elfoglalta az országot. Nem volt szükségük a várakra, ezért a császár rendelete szerint a végvárak többségét felrobbantották, a középkori várak romokká váltak.

A szocializmus idején néhányat műemlékké nyilvánítottak és renováltak, itt aztán látogatókat fogadtak. A régi kastélyokat államosították, ezekben múzeumokat rendeztek be vagy üdülőként használták őket. Az 1970-es

Kékkút - Blauwe bron

években történelmi lovasjátékokkal várták a turistákat a nagyvázsonyi **Kinizsi Várban**. A keszthelyi **Festetics-kastélyban** értékes műzeumi gyűjteményt láthattunk.

Ma a műemlékek jól megközelíthetők, autótutak, kerékpárutak és jelzett túraútvonalak vezetnek ide. A történelmi korok világát élhetjük át a Veszprém város közelében található látogatóhelyeken: a 2022-ben teljesen felújított **Balácapusztán** a **Villa Romana** Római kori villagazdaság és romkertben és az idén tavasszal átadott, megerősített nagyvázsonyi **Kinizsi Várban**. ■

Over bij Balatonszepezd, 1970
Fortepan, Tóth Lajos

vaak aan bij de steigers tussen de badgasten. Als er stormwaarschuwingsspijlen werden afgevuurd, voer de reddingsboot uit om zwemmers van het diepe water naar de kant te sturen en ook de politiebboot scheurde heen en weer over het water.

De veerboot van **Tihany** zat elke dag vol auto's en passagiers en rondvaartboten voeren met hun gasten af en aan. Vanuit de grotere havens voeren er ook discoboten uit, 'the place to be' voor de jeugd. 's Avonds kon je in de restaurants en discotheken dansen op levende muziek en in de openluchtbioscopen werden buitenlandse films vertoond.

Mijn herinneringen

Ik kom al zo'n vijftig jaar in ons zomerhuisje in **Balatonszepezd**. Niet ver van het **schiereiland van Tihany**, aan de met rietkragen omzoomde oever van het Balatonmeer vind je aan de voet van de heuvels en de rand van het bos een lange rij vakantiedorpjes. Je kunt hier vanuit de trein of vanaf de auto-weg het heldere water van het Balaton zien en vanaf de bochtige wegen rijzen tal van kerkjes en uitkijktorens op.

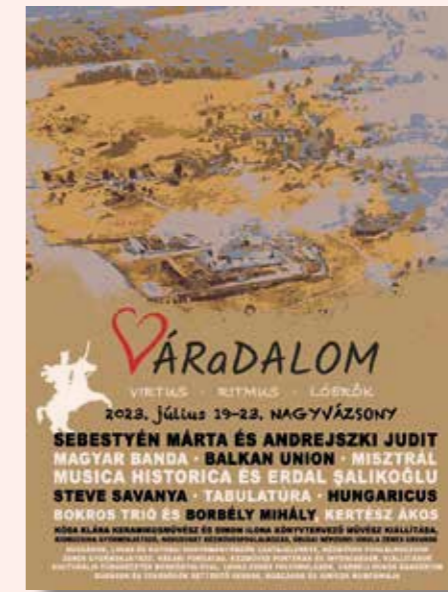
Balatonszepezd was vroeger een vissersdorpje, maar tegenwoordig een vakantieoord. Ook wordt er veel witte wijn geproduceerd. In een kleine baai ligt het strand en e huizen reilen tot de top van heuvel. Er is een prachtig uitzicht vanaf de toren van het kleine kasteel en het klokgebeier om 12 uur en 's avonds draagt ver weg over het water. Vroeger was er nog een aparte klokkenluider die de klok luide.

Ik heb fijne herinneringen bewaard aan de wijnoogst. Oud en jong werkten samen in de wijngaarden. Met paard en wagen werd de most van de berg naar beneden gebracht, waar deze in grote wijnkelders in vaten werd overgegoten. Vervolgens proefden we van het zoete drankje. Op de fiets reed ik naar de **Kékkút** (blauwe bron) en dronk van het koele water. Beladen met pruimen en bramen van de boemen en struiken langs de weg kwamen we weer thuis.

Een geologische bijzonderheid van deze regio wordt gevormd door de bergen van vulkanische oorsprong en de basaltrotsen. Twintig, dertig jaar geleden gingen we ook naar die bergen toe, maar sommige waren rondom afgesloten en veranderd in steengroeven. Het basalt werd opgeblazen en kon zo worden gewonnen ten behoeve van

de aanleg van autowegen en spoorwegen. De noordzijde van de naburige **Hegyestű** werd in zijn geheel afgegraven en de mijnwand van wel 50 m hoog toont het binnenste van de krater van de reeds lang geleden uitgedoofde vulkaan.

Ik heb nog steeds het enorme lawaai in mijn oren van de explosies uit de mijnen, die tot bij het water van het Balatonmeer te horen waren. Door de steengroeven is het landschap erg veranderd, tal van bergen zijn flink aangetast. Vijftig jaar geleden is de laatste steengroeve gesloten en hegyestű is nu een geologisch-toeristische hotspot en uitkijkpunt. De verwoeste kant van de bekende **Badacsonyberg** is voorzien van beplanting en er zijn tal van wandelpaden aangelegd rond de berg.

Maar al veertig jaar lang is er nu een ander lawaai te horen in de lucht. Vanaf het nabijgelegen militaire vliegveld stegen jachtvliegtuigen op boven het Balatonmeer die met hun enorme gebrul en geknal de lucht lieten knetteren.

Renovatie Kinizsi-vár (status van 2021)

Als we op pad gingen, zagen we overblijfselen van vroeger tijden, die door latere opgravingen werden bevestigd. We zagen sporen van het Romeinse Rijk en Romeinse grafstenen waren gebruikt voor de muren en poorten van middeleeuwse kerken, burchten en kastelen. In **Balácapusztá** liepen we zomaar tussen de ruïnes van Romeinse boerderijen en villa's!

In de begintijd van het Koninkrijk Hongarije werden er in de dorpen stenen kerken gebouwd. Die zijn echter niet in hun oorspronkelijke vorm bewaard gebleven, maar werden verwoest ten tijde van de Mongoolse invallen. Nadien begon een periode van wederopbouw. Op last van koning **Béla IV** werden er op alle bergtoppen stenen burchten gebouwd om de bevolking een toevluchtsoord te bieden bij aanvallen van de vijand. Vervolgens kwam de periode van de oorlogen. Het Ottomaanse leger van de Turkse sultan viel het land binnen en richtte ook in de Balatonregio enorme verwoestingen aan. Ze veroverden het merendeel van de grensburchten, maar de burchten van **Tihany** en **Nagyvázsony** bleven lang in handen van de Hongaren. Na honderdvijftig jaar kwam er eindelijk een eind aan de veldslagen met de Turken, maar er zou nog geen vrede zijn. Het **Habsburgse Rijk** breidde zich uit en nam Hongarije in. Zij hadden de burchten niet nodig en de meeste werden op bevel van de keizer opgeblazen. Zo veranderden de middeleeuwse burchten in ruïnes.

Tijdens het communistische régime werd een aantal burchten op de monumentenlijst geplaatst, gerestaureerd en opengesteld voor bezoekers. Vele oude kastelen werden genationaliseerd en als museum of voor recreatiedoeleinden gebruikt. In de jaren '70 werden er in de **Kinizsi-burcht** van **Nagyvázsony** al historische ridderspelen opgevoerd voor toeristen. En in het **Festetics-kasteel** in Keszthely vond een belangrijke museumcollectie, het **Rijtuigmuseum**, onderdak.

Vandaag de dag zijn deze monumenten simpel bereikbaar per auto, fiets of zelfs te voet. Wie graag een kijkje neemt in de geschiedenis komt aan zijn trekken in verscheidene plaatsen in de omgeving van **Veszprém**: in 2022 is in **Balácapusztá** de Romeinse boerderij en ruïne **Villa Romana** gerestaureerd en het bezoekerscentrum geopend en het afgelopen voorjaar is de restauratie en uitbreiding van de burcht **Kinizsi** in **Nagyvázsony** voltooid.

In de burcht vinden 's zomers tal van evenementen plaats, zoals het **'Váradalom'**. ■

Rondreizen in regio Balaton

Met de populaire BalatonMix kon je voor een schappelijke prijs naar het Balatonmeer treinen en ter plaatse gaf het ticket een aantal dagen onbeperkt recht op vervoer met alle bussen en vele boten op het meer. Omdat vakantiegangers klaagden dat zij deze aanbieding misten, is de MÁV teruggekomen met een soortgelijk ticket, de Balaton24 en Balaton72. Deze kaarten geven t/m 31 oktober dit jaar 24, resp. 72 uur na ingaan recht op onbeperkt reizen op de twee spoorlijnen aan weerszijden van het

Balatonmeer plus de uitlopers naar Tapolca-Sümeg en Szabadbattyán alsmede op de smalspoorlijnen van Balatonfenyves naar Csisztafürdő en Somogyszéplő.

Rondom de spoorlijnen geldt deze kaart ook in alle Volán-bussen. De treinreis naar het gebied en terug zit er helaas niet meer bij. Dat betekent dat je de kaart pas kunt gebruiken als je het gebied voor het eerst echt letterlijk met voeten betreden hebt. Kom je met trein of bus aan, dan kan de kaart pas echt gebruikt worden, als je bent uitgestapt en op de volgende trein of bus wacht. Je kunt bijvoorbeeld niet van Boedapest naar Keszthely of Siófok reizen op een kaartje tot Szabadbattyán en verder op een Balaton24/72 zonder in Szabadbattyán de trein verlaten te hebben. De kaart voor 24 uur kost 1090 Ft, die van 72 uur 2740 Ft, kinderen en jongeren t/m 26 krijgen een korting van plm. 30%. Koop je de kaart via de app, krijg je 10% (extra) korting. ■

David Nijenhuis

Zie voor meer informatie over treinreizen in, naar en rond Hongarije en alternatieve verbindingen onze treinreispagina in de rubriek **Reizen naar Hongarije op**

www.mostmagyarul.nl

Per smalspoortrein naar Csiszta Fürdő

In 2016 schreef ik over de **Balatonfenyvesi Kisvasút**, een smalspoornetwerk dat aanvankelijk 100 km lang zou moeten worden, met zelfs een lijn naar de suikerfabriek in Kaposvár ten behoeve van de suikerbietenteelt in de regio. Maar de lijn werd nooit doorgetrokken, het uiteindelijke netwerk was slechts 38 km groot en bestond uit vier kleine aftakkingen.

In 1990 werd het goederenvervoer gestaakt, het aantal reizigers was sinds de jaren '80 ook al flink achteruit gehold en in 2002 was er maar één deel-lijn over: Balatonfenyves-Somogyszéplő. Als men toen niet hevig tegen de sluiting geprotesteerd had, was het netwerk nu volledig opgedoekt.

Dezelfde regio was ten tijde van het verschijnen van mijn artikel in MM! 75 al een tijdje aan het ijveren voor heropening van de feitelijk pas in 1987 geopende deellijn naar **Csiszta Fürdő**. En deze krachtige lobby had succes. De coronapandemie bleek voor de twee jaar durende heraanleg geen 'dwarsligger' en zo konden de badgasten op 1 juli 2021 na 19 jaar het kuurbad weer per smalspoor bereiken vanaf Balatonfenyves aan het Balatonmeer. In 2022 was men nog bezig met de optrek van een nieuw stationsgebouwtje, waarin zelfs plaats voor een buffet is. Ook zijn er een speeltuin en vogeluitkijktoren gerealiseerd. Het station **Imre Major**, dat op het lijnenknooppunt ligt, kreeg een nieuw stationsgebouwtje, waar ook fietsen kunnen worden gestald.

Csiszta Fürdő

Csisztafürdő vormt samen met **Csisztafüszta** een tweedelig dorp waar een camping met thermaalbad te vinden is, maar geen winkels. Schuin tegenover het station bevindt zich het **Reinhold Vendégház**, een woonhuis dat door meerdere families samen of door een grote groep van maximaal 10 personen kan worden gehuurd. Zie www.reinholdvendeghaz.hu/.

Het oorspronkelijke badcomplex dateert uit de jaren '50. Men was op zoek naar ruwe olie. Geologen gingen ervan uit hier ook het zwarte goud te kunnen vinden, maar na de eerste proefboringen bleek het gewin toch een hele andere vloeistof te zijn, namelijk thermaalwater. Het gebied was destijds nog nauwelijks ontsloten, dus waren het aanvankelijk mensen

uit de omgeving van het 5 km verderop liggende Fonyód die volop konden profiteren van het water dat genezing biedt aan reumapatiënten. Het verhaal verspreidde zich echter binnen de kortste keren als een lopend vuurtje, dus werden er wegen aangelegd en naast het al bestaande dorp Csisztafüszta een thermaalbad gebouwd dat nog altijd volop in bedrijf is. Voor een vrij schappelijke dagprijs kan men badderen in de vele baden of bijkomen op een van de zonneweiden. Twee uitbaters bieden de mogelijkheid het bad niet met lege maag te hoeven verlaten. Het is daar doorgaans gezellig druk en er heerst een echt ons-kent-onsgevoel. Er rijdt 4x/dag een trein heen en terug, (in de zomerperiode half maart-begin november zelfs 6x!). Vanuit elk station in Hongarije zijn er doorgaande kaartjes naar de bestemmingen op dit smalspoornetwerk te koop (denk bij de kortere afstand aan het goedkopere **regió**-tarief om 25% korting te krijgen). ■

David Nijenhuis

